

ICOMOSin puukomitean IIWC 19. kansainvälinen konferenssi ja symposio Himejissä Japanissa  
17. - 20.9.2013

Panu Kaila

### Principles for the Preservation of Historic Timber Structures (Periaatteet)

Ensimmäinen kokous ICOMOSin puurestauroinnin periaatteiden kirjaamiseksi pidettiin 1987 West Deanissa Englannissa. Puolustin rakennuksen siirtämisen hyväksymistä silloin kun se kuuluu alueen perinteeseen. Seuraava vaihe oli 1990-luvulla Norjassa puukomitean puheenjohtajan Nils Marsteinin ja pääsihteerin Knut Einar Larsenin yhteistyönä kirjoittama luonnos. Periaatteet hyväksyttiin ICOMOSin yleiskokouksessa Meksikossa 1999. Mm. uuden puheenjohtajan, italialaisen Gennaro Tamponen esiin nostaman kritiikin vuoksi IIWC:n kokous Guadalajarassa Meksikossa marraskuussa 2012 keskittyi teemaan Periaatteiden päivittämisestä. Himejin kokouksen tavoitteena oli laatia Periaatteiden päivitetty luonnos, joka esitetään hyväksyttäväksi ICOMOSin yleiskokouksessa Firenzessä 2014.

Hyvästä etukäteistiedotuksesta huolimatta kokouksen osanottajamäärä oli melko pieni. IIWC:n jäseniä oli paikalla kymmenen, joista neljä Japanista, kaksi Kanadasta ja yksi Italiasta, Meksikosta, Ruotsista ja Suomesta. Puukomiteaan kuulumattomia japanilaisia ICOMOSin edustajia oli kuusi, mm. kansallisen komitean puheenjohtaja Nishimura ja pääsihteeri Yano.

Kokouksen kaikissa vaiheissa nousi esiin voimakas jännite kahden päälinjan välillä ja debatti oli varsin värikästä. Pj. Tampone korosti heti avajaisanoistaan alkaen alkuperäisen materiaalin säilyttämistä ja puurakenteiden konservointia kehittyneitä uutta tekniikkaa käyttäen. Tämä on täysin hyväksyttävää, mutta Tamponen mukaan mikään muu menetelmä ei sitä olisi. Hän suuntasi kritiikkinsä ennen kaikkea Japanissa usein käytettyä tilapäistä purkamista ja huonokuntoisten puuosien uusimista vastaan. Selvin sanoin: "Te teette täällä väärin!"

Tampone ehdotti sanan restaurointi poistamista Periaatteista; olisi puhuttava vain konservoinnista. Italiassa mikä tahansa keittiöremppa onkin *restauro*. Sen sijaan japanissa restaurointi ja konservointi ovat vierassanoja (kuten suomessa); käsite on *shuuri*, korjaaminen. Sama koskee sanoja arkkitehtuuri ja arkkitehti, japanissa *kenchiku*, rakentaminen ja *kenchikuka*, rakentaja. (Sääli että Suomen rakennustaiteen museon nimi muutettiin Arkkitehtuurimuseoksi.)

Vastakkaisen kannan toi kirkkaasti esiin meksikolainen pääsihteeri María de Guadalupe Zepeda Martínez, jonka huolena on ollut puurakennusperinteen jatkaminen kansanrakentajien luomissa kaupungeissa ja kylissä. Konservoinnin kallis erikoistekniikka ei voi tulla kysymykseen, vaan on panostettava ammattitaidon säilyttämiseen ja entisten puulajien saatavuuteen. Samalla kannalla, vaikka toisin perustein, olivat japanilaiset; restaurointi osia uusimalla on täällä ikivanhaa perinnettä ja jo sen vuoksi kannatettavaa. Aivan yleisesti kokouksessa vieroksuttiin ahdasta rajoittautumista konservointiin.

Luonnollisesti omasta mielestäni Periaatteiden täytyy olla avaria ja erilaisiin perinteisiin soveltuvia. Kansainvälisillä sopimuksilla ja kursseilla on aina vaarana, että ne karsivat maailman kulttuurista rikkautta esittämällä ainoastaan ns. länsimaiset arvot ja tietyt erikoistuneet, itse asiassa perinteelle vieraat menetelmät hyväksyttävänä.

Tamponen laatima ehdotus Periaatteiksi käytiin kahtena päivänä lävitse lause lauseelta useaan kertaan. Lopputuloksena oli, että suunnilleen kaikki hänen esittämänsä muutokset torjuttiin. Paperiin tehtiin lähinnä vain pienempiä tarkennuksia. Prosessia johti erittäin taitavasti prof. Nobuko Inaba, ja sihteerinä toimi arkkitehti Yumi Isabelle Naito-Akieda.

## Työnäytös

Tutkimuskeskuksessa näimme komiteamme kunniajäsenen, tri Nobuo Itoon järjestämän Tobase-yhtiön työnäytöksen, jossa esiintyivät kaksi nuorempaa kirvesmiestä (*daiku*) ja mestari (*tooryoo*) Kooji Tobase. Pyöreät tukit halkaistiin räpsylangalla (*sumitsubo*, nokikuppi) tehtyä viivaa pitkin. Leveällä taltalla (*nomi*) lyötiin muutaman tuuman välein syvät kolot siten, että taltta kulki vinottain viivan poikki eikä pitkin viivaa. Näin kierokaan tukki ei lähde halkeamaan itsekseen. Halkaisu tehtiin puukiiloilla. Halkaistu pinta tasattiin ensin veistämällä kirveellä (*ono*) pitkittäin ja sitten lyömällä käyräksi kasvatettuun varteen kiinnitetyllä poikkikirveellä eli telsolla (*choona*) poikittain. Viimeistely tapahtui keihäshöylällä (*yarikanna*) vuolemalla - tämä työkalu on pitkään varteen hieman vinoon asentoon kiinnitetty kaareva puukkomainen terä. Toisella kädellä pidellään kiinni terän läheltä ja toisella varren päästä - höyläys käy vähän kuin melomalla. Fujinomiyan perinteisen puutyön opiston rehtori oli 2007 sitä mieltä, ettei Japanissa kukaan enää osaa oikein käyttää keihäshöylää, mutta aika taitavasti se näkyi mestarilta sujuvan.

Puutyömestarit ovat Japanissa erittäin arvostettuja ja korkeasti palkattuja. "Arkkitehdiksi voi opiskella viidessä vuodessa mutta puusepäksi ei millään." Alalle riittää enemmän tulijoita kuin koulutuslaitoksiin voidaan ottaa, ja kaikki työllistyvät valmistuttuaan. Restauraointityömaan pääurakoitsija on tavallisesti puutyömestari.

## Himeji-joo

Kokouspaikkamme oli Japanin linnojen ja linnoitusten tutkimuskeskus, *Himeji Center for research into castles and fortifications*. Himejin linnan käynnissä oleva restaurointi liittyi erinomaisesti periaatteita pohtivaan teemaamme. Tutkimuskeskuksessa tutustuttiin kellarikerroksen varastoissa oleviin linnasta tallennettuihin rakennusfragmentteihin ja -materiaaleihin; itse linnassa kierrettiin vesikatto- ja julkisivutyömaalla, suljetuissa sisätiloissa sekä yleisölle avoimessa näyttelyssä.

Himejin viisikerroksinen linna, Himeji-joo, 1609, on puuristikkorunkoinen, täyteenä bamburistikon varassa oleva savi. Seinävahvuus ohenee kerroksittain 45 cm - 30 cm. Pinta on ulkoa rapattu sekä valkoiseksi kalkittu. Alun perin saven päällä on ollut vain 2 - 3 mm:n ohutrappaus, materiaaleina kalkkikivestä ja simpukoista poltettu kalkki, merileväliisteri ja valkaistu hammppukuitu. Ristikon lisäksi myös puupalkisto, räystäät ja portit on peitetty tällä ohutrappauksella. 1950-luvun restauroinnissa tehtiin seinille pohjaksi 20 - 30 mm vahva kalkkihiekkarappaus ja perinteinen ohutrappaus sen päälle. Nyt käytettiin samaa systeemiä. Puurakenteen korkeus on 31½ metriä ja sen alla olevan maatyönteisen luonnonkiviosan 14½ metriä. Linna on suurin kahdestatoista alkuperäisenä säilyneestä. Sodan jälkeen esim. Oosakan ja Hamamatsun linnat rekonstruoitiin betonirakenteina.

Linnan vuonna 2009 aloitettu restaurointi on loppusuoralla. Kysymyksessä on vesikatton ja ulkoseinien kunnostus. Japanilaisen käytännön mukaan koko linna on suojakotelon sisällä. Teräsrunkoisen, ilmastoinnilla varustetun suojarakennuksen rakennusala on 2 400 m<sup>2</sup> ja tilavuus 84 600 m<sup>3</sup>. Työmaasta on samalla tehty opettava ja kiinnostava matkailunähtävyys. Yhdellä sivulla on yleisöä varten rakennettu suuri hissitorni. Vierailijat ajavat aluksi ylätasanteelle, josta avautuu suuri näköala yli kaupungin - linnahan jo sijaitsee mäen huipulla vallihaudan ympäröimän

linnoitusalueensa keskellä. Seuraavaksi laskeudutaan toista hissiä tai portaita käyttäen alas kerros kerrokselta. Tasanteilta voi seurata lasin läpi muutaman metrin päässä olevaa restaurointityömaata vesikatosta alkaen kiviperustukseen saakka. Tasanteelta toiselle jatkuu linnan historiasta kertova ja restauroinnin työvaiheet selittävä, piirroksista, valokuvista, filmeistä ja fragmenteista muodostettu näyttely. On sääli, että työn valmistuttua 2015 suojarakenne puretaan ja linna palaa arkiasuunsa. Toivoin että systeemi säilytettäisiin vielä 10 vuotta; tällaisena linna on vaikuttavampi ja ainutlaatuisempi nähtävyys kuin museokäytössään. Tutustuin linnaan ensi kerran 1982.

Linnan sisäosissa nähtiin japanilaiseen tapaan kokonaisina uusittuja rakenteita sekä paikkauksia, joissa oli käytetty vanhaa puuta ja puun syykuvio otettu taitavasti huomioon. Ilmeisesti uudemmat korjaukset oli jätetty patinoimatta vanhentumaan, mutta linnan pimeydessä vaaleiksi jääneet paikat paistoivat häiritsevinä silmiin.

### Shosa-zan Engyoo-ji

Viimeinen päivä oli varattu Shosa-vuoren Engyoo-temppelin alueelle tehtyyn ekskursioon. Alue muodostuu tyypillisesti kymmenistä buddhalaisista rakennuksista. Kohteina olivat parin pienemmän rakennuksen restaurointityömaat ja sen jälkeen kymmenien punaisten lakkakupposten ateria Juryooin temppelissä. Lopuksi vierailtiin Engyoo-jin päätemppelin rakennusryhmässä: meditaatiohetki 1453 rakennetussa 15 x 15 m kokoisessa neliöpohjaisessa Jyoogyoo-doo temppelissä sekä käynti 1440 - 1462 rakennetussa, kultaa kimaltelevassa Daiko-doo päätemppelissä. Viimeksi mainittu on restauroitu 1959 purkamalla ja kokoamalla. Saman pihan kolmannella sivulla on 1465 rakennettu kaksikerroksinen Jiki-doo makuu- ja ruokasalihalli, jonka kumpikin kerros sisältää 40 x 12 m kokoisen yhden huoneen.